

Jászay Tamás

Egy másik Magyarország

KRÉTAKÖR, POLITIKA, SZABADISKOLA

Tavaly decemberben kétnapos konferenciával zárta be virtuális kapuit a két tanéven keresztül működő Krétakör Szabadiskola. A ferencvárosi Szent-Györgyi Albert Általános Iskola és Gimnázium termeibe tett kimerítő és felvillanyozó kirándulás olyan panorámát nyújtott, amit a hasonló eseményeknél nemigen tapasztalni.

A régi, társulatban és produkciókban gondolkodó Krétakör Színházról szóló szakirodalom fontos alap-tézise Tompa Andrea kijelentése, miszerint „nincs Schilling-style vagy Schilling-módszer... Amit tud, azt maga mögé helyezi. És nem néz hátra.”¹ Az akkor a csapat alapítójára, művészeti vezetőjére, állandó rendezőjére joggal vonatkozatható mondatokat a 2007 után lezajlott radikális váltás és az azóta eltelt évek egymástól egészen különböző projektjeinek fényében talán úgy kellene módosítani, hogy nincs Krétakör-stílus vagy Krétakör-módszer.

Ugyanakkor a (mint látni fogjuk: nem feltétlenül színházi) feldolgozásra kijelölt témák, problémák és hívószavak java része állandó. Schilling és a Krétakör közelében lévő alkotók ugyanis makacsul ragaszkodnak olyan, globálisan és helyi szinten egyformán háttérbe szoruló, alapvető európai értékekhez, mint amilyen a szabadság, a demokrácia, a tolerancia, a szolidaritás, de ugyanígy felemelik szavukat a transzparenciáért és a korrupció ellen, a lakhatási szegénység vagy a rasszizmus miatt is. Miközben a projekt alapú működésnek egyszerre előnye és hátránya, hogy olykor a „megrendelő” szállítja a témát, a Krétakör demokrácia iránti nyílt elköteleződése egyértelműen segít a sokféle törekvés összehangolásában.

Tanulságos és szükséges lenne annak az útnak az áttekintése, ahogyan a civil kisközösségeket megmozgatni vagy éppen mozgósítani és felrázni akaró projektektől (például *A csillagász álma*, 2006; *A szabadulóművész apológiája*, 2008, Párizs és 2009, Budapest; *Új néző*, 2010) mostanra eljutottunk odáig, hogy a

Krétakör tevékenysége főleg két irányban látszik kibontakozni. A két terület a fiatalok megszólítása és a politikai aktivizmus, ezek azonban a Krétakör Szabadiskolában szerzett tapasztalatok alapján nem kizárják, hanem szinte feltételezik egymást. Mielőtt a cikk tulajdonképpeni tárgyára térnénk, ezekről az irányokról kell szólni.

A Krétakör a kortárs magyar színházban az elsők között ismerte fel, hogy a hagyományos kőszínházakban üldögélő közönség lassan előrepszik, és a fiatalok bizony nem tolonganak a zsöllyékben, hogy több ezer forintért jegyet válthassanak egy valaha vagy sosem élt hős sztorijának sokadik újramondásáért. A 2007 januárja óta folyamatosan játszott, mára a kétszázadik előadásán is túl lévő *hamlet.ws* emiatt volt vagány próbatétel és mérőföldkő egyben, amikor szó szerint házhoz vitte a színházat. A misszió része volt az is, hogy Schillingék olyan srácokkal is megértették és megismertették Hamlet herceg erőlködés nélkül mai-ra hangolt történetét, akiket feltehetően erőszakkal se tudott volna rávenni senki, hogy valaha megnézzék vagy elolvassák azt.

¹ Tompa Andrea: *Időszavak. Ellenfény*, 2004/8. (online változata: <http://www.ellenfeny.hu/archivum/2004/8/idoszavak>)

**16 ÉVESEN NEM GONDOLTAM
VOLNA, HOGY MÁRA NEM
LESZ HOL LAKNOM.**

*A rendszerváltáskor bezárták a daru-
és kazányárat, ahol alkalmaztak.
Azóta nem találtam munkát, idővel
nem tudtam fizetni az albérlétem.
Ma, 68 évesen munkásszállókon élek*

Főleg 2011-től a Krétakör és a középiskolás fiatalság viszonya több réteggel gazdagodott. Egyfelől Schilling és alkotótársai erősen érdeklődni kezdtek a színházi nevelés módszertana és hazai eredményei iránt. A műfaj magyarországi központjaival, a KÁVA-val és a Kerekasztallal több ízben együttműködve mutattak be előadásokat, illetve dolgoztak közös projekteken: az előbbivel például az *Akadályversenyt*, az *Új nézőt*, a *Gubancot*, az utóbbival meg a vitaszínházi sorozatot hozták tető alá, ahol többek között a családról és az otthonról gondolkodott és vitatkozott, akinek volt hozzá kedve. Másrészt miután Schilling megismerte a TIE (Theatre in Education) módszertanát, azt igyekezett beemelni olyan színházi előadásokba, mint amilyen a *Krisis-trilógiát* záró *A papnő* volt.

Ezek az útkeresések szorosan kapcsolódnak Schilling régi eszméjéhez a hasznos színházról, ami társadalmilag releváns kérdéseket vet fel, és a nézőtől nem egyszerűen bólogatást vagy elutasítást, hanem valódi részvételt és érett véleménynyilvánítást követel. Felületes szemlélő gondolhatja azt, hogy Schilling vagy a Krétakör valamifajta hatalomátvitelre tört a színházi nevelés berkeiben, ám másról van szó. A Krétakör egyrészt észrevette és reflektorfénybe emelte a nem eléggé megbecsült műfajt és annak nemzetközileg már rég jegyzett hazai képviselőit, saját márkanevét tudatosan felhasználva arra, hogy olyanokkal is megismertesse a színházi nevelés területét, akik eddig ilyen-olyan okokból kimaradtak belőle, másrészt eközben nem szégyellt minél többet tanulni a műfaj legjobb-

jaitól, mindvégig felvállalva a tévutak és kudarcok lehetőségét is. És végül: Schilling szerint ez, színház és pedagógia metszete, vagyis a két, sokak fejében még mindig egymást kizáró irány harmonizálása lehet-lesz a következő évek legizgalmasabb színházi ajánlata.

Az utóbbi évek krétakörös megjelenéseinek másik fő iránya a politikai aktivizmus fogalomkészletével ragadható meg. A hagyományosan sok médiumon keresztül „támadó” Krétakör igazán elemében van ezen a terepen, ráadásul itt könnyebben is kerül a médiafigyelem középpontjába, mint tisztán vagy részben színházi projektjeivel. Gondoljunk a Markó Iván miniszterelnöki különtámogatása miatt megafont ragadó Gulyás Márton ügyvezető igazgató nagy port kavarázó performanszára vagy a Szabadság téri német megszállási emlékműnél elhelyezett óriási tükörrre. Idetartoznak az olyan, a YouTube-ra feltöltött, néhány nap alatt sok ezer kattintást elérő rövid videoklipek is, mint amiben Gulyás bejelenti, hogy a Krétakör nem működik együtt a törvénytelennek tartott KEHI-vizsgálattal, vagy amikor Schilling Árpád a minisztérium előtt tépi miszlikbe az utólag és nyíltan politikai okokból csökkentett állami támogatásukról szóló értesítést. A rövid, hatásos akción túl a 2014 szeptemberében indított, a mai magyar valóság égető kérdéseit (például lakhatás, önkormányzatiság, korrupció) pörgősen, lényeglátón, animációkkal feldúsítva feldolgozó +1 című online politikai műsor epizódjai is ezt a sort gyarapítják.

Eközben a Krétakör – eredeti küldetésével összhangban – a színpadon is kitartóan keresi a politizálás adekvát formáit: fokozatos eltávolodás után mára nyíltan szakítottak a hazai színházakban újra megjelenő kettős kódolás és áttételes odamondogatás gyakorlatával. Míg a Gulyás Márton rendezte *Korrupció* az országot minden szinten átható kártékony működés mechanizmusát egy sebész precizitásával akarta megérte(t)ni, addig a Schilling jegyezte *A Párt két* (proto)tipikus vidéki családot segítségül hívva válaszolt a „hogyan jutottunk idáig” kínzó kérdésére. A *Lúzer* azonban már elveti a finomkodást: a dühös és ingerült, a józan elemzés helyett a felkiáltás ereje mellett hitet tévő, ugyanakkor a kilábalás reménytelenségét súlykoló előadás szinte bizonyosan végpont a Krétakör és Schilling történetében.

A színházi előadásoknak persze egészen más és jóval szűkebb a közönsége, mint az online és ingyen elérhető tartalmaknak (ráadásul a Krétakörnek itt meg kell küzdenie minden, társadalmilag releváns kérdést feszegető előadás rákfenejével, hogy ti. mindig ugyanaz a néhány száz ember ül a nézőtérben, akik nagyjából mind egyetértenek a problémafelvetéssel, emellett közel hasonló megoldási javaslatokkal is állnak elő). Miközben vallom, hogy a Krétakör minden anyagi nehézsége ellenére hatékonyan osztja meg a közvéleménnyel mondanóját (a fentiekben túl lásd a tévéműsorában Schillinget arrogánsan támadó kulturális mindenest, akinek pökhendi szavaira a Krétakör-rajongók több mint ezer szelfi beküldésével reagálva fejezték ki szolidaritásukat a rendezővel) és további vitára ingerlő felvetéseit, az a benne lévő, szükségszerűen baloldali és liberális elemek miatt a folyamato-

san hiszterizált állapotban tartott magyar társadalmat (vagy pontosabban a Krétakör üzeneteit meghallókat) szélsőségesen megosztja.

A Krétakör és a jobboldali média viszonya a siker párbeszédésként írható le már a *FEKETEország* óta, mindenesetre az utóbbi néhány évben a helyzet ezen a téren is romlott, hiszen a Krétakör nyíltan a jobboldali kormány tevékenységét kritizáló megmozdulásait az az oldal a munkájukat merőben szakmaiatlan, politikailag elfogult értékelésekkel fogadta. Amikor nemzetközi közönség előtt egy azóta már más vizekre evezett kulturális államtitkár Schilling tehetségének elapadásáról értekeznek, az azoknak a névtelen internetes kommenteknek a színvonalát közelíti meg, amelyek a Krétakört balliberális aktivistaképző műhelyként definiálják. A jelen dolgozat keretein belül a hasonló megszólalásokkal nem foglalkozunk, helyette inkább igyekszünk körbejárni a Krétakör Szabadiskola apropóján a Krétakör és kapcsolt részei által ellátott közfeladatokat.

Fiatalok + Politika = Krétakör Szabadiskola

A Krétakör működését ellenérzésekkel figyelők nyilván provokációt sejtnek a közfeladat emlegetésekor, holott erről szó sincs: a műhely munkáját jó ideje szoros figyelemmel követő értelmiségiként úgy vélem, hogy a Krétakör szerteágazó tevékenységei a kortárs magyar valóság válságjelenségeire adott konstruktív megoldási javaslatok. Sokak szemében ugyanakkor az teszi működésüket erősen vitathatóvá – és ez legelősebben talán a borsodi szegény falvakban elindított *Új néző*-projekt és annak utánpótlása (vagyis inkább annak elmaradása) kapcsán vetődött fel –, hogy objektív okokból nem tudnak egy-egy projekttel sok éven keresztül folyamatosan foglalkozni. Nem tudnak, de talán nem is akarnak: alkalmi jellegű beavatkozásaik bevallottan kísérleti és/vagy úttörő jellegűek, ám a folytatás felelősségét nem vállalják, mert nem vállalhatják fel. És mégis: a Krétakör Szabadiskola „végzett” tanulóival eltöltött két nap arról győzött meg, hogy ha ezeken a kamaszokon múlik, lehet és lesz folytatás.

A projekt első fázisában részt vevő, tizennégy-tizennyolc éves fiatalokkal kapcsolatos célkitűzéseikről Schilling így beszélt egy interjúban 2014 tavaszán: „Ezzel a korosztállyal lehet és kell közéleti kérdésekkel foglalkozni, de nem feltétlenül csak az erkölcsstan szintjén. Hogy értsük azt, mi az, hogy Európai Unió, nemzetállam, fenntarthatóság, média, vállalkozás, demokratikus gyakorlatok és így tovább... Talpraesett fiatalok képzése a cél, amelynek keretében a színház mint segédeszköz jelenik meg, hogy segítségével bizonyos helyzeteket modellezhetünk... A tudatosságot, a tájékozottságot, a toleranciát és a reflexiót szeretnénk fejleszteni bennük, mert ezek a készségek hiányoznak leginkább a társadalmunkból.”² A Krétakör Szabadiskola tehát nyelvet és eszközöket kívánt biztosítani a következő generáció gondolkodásra hajlandó tag-

² Matalin Dóra: *Gyenge, szerepváros csődörök. Interjú Schilling Árpáddal.* http://index.hu/kultura/2014/03/26/gyenge_szerepváros_csodorok/

ELHELYEZÉS NÉLKÜLI KILAKOLTATÁS? NE HAGYJUK!

Most, november végén a kilakoltatási tilalom előtt egy héttel tettek utcára egy háromgyerekes anyukát Kőbányán. Cserelakást nem kaptak. Mi, hajléktalan emberként és felelős állampolgárként tiltakozunk az elhelyezés nélküli kilakoltatás embertelen gyakorlata és a szegény emberek ellehetetlenítése ellen.

jainak ahhoz, hogy a szavakat majd várhatóan tettek kövessék a nem is olyan távoli jövőben. A fiatalokhoz való odafordulás, a véleményük megkérdezése és türelmes végighallgatása, illetve az általuk megvalósíthatónak tartott megoldási javaslatok elméleti vagy gyakorlati tesztelése egyértelműen járhatóbb útnak tűnik a számos iskolában uralkodó autoriter nevelési módszerekkel, a diákot automatikusan a hierarchia aljára helyező gondolkodásmóddal szemben. Felnőttek és fiatalok nem ellenfelekként, de még csak nem is egy előre leosztott szerepekkel felállt függőségi viszony részeiként, hanem mindvégig partnerekként jelentek meg a projekten belül.

A Schilling felsorolta alapfogalmakkal és alapvető, a XXI. században a túléléshez szükséges készségekkel a 2013 őszen indult első, Juhász Bálint által koordinált szabadiskolás különítmény több hónapon keresztül, tanórán kívüli hétfégi foglalkozások keretében ismerkedett. Az elérhető dokumentáció alapján problémacentrikus találkozók voltak ezek, ahol egy-egy konkrét kérdés kapcsán érvelhettek, vitatkozhattak, gondolkodhattak közösen a programban részt vevő fiatalok úgy, hogy a témák szakértőivel volt lehetőségük személyes találkozóra és konzultációra. Csak néhány az érintett témák közül: a Snowden-ügy, az előítéletek, a nemzeti értékek helye gondolkodásunkban. A sok beszédet akciók is követték, így például néhány fiatal a Hősök terén a Millenniumi emlékműre erősített molinóval tiltakozott a hajléktalanok kriminalizálása ellen. Ennél érdekesebb és hatásosabb lehetett a metrón előadott „láthatatlan színház”, amikor egy sötétebb bőrű társukra „támadtak” a szabadiskolások, tesztelve a metró (néző)közönségének reakcióit (amely – talán csak számomra meglepő módon – egyértelműen pozitív volt).

HOME, vagyis 'otthon' volt a Szabadiskola második, a Goethe Intézet bekapcsolódásával megvalósult, szintén a Krétakörben dolgozó Juhász Bálint koordinálásá-

val megvalósult évfolyamának az alcíme. Az összesen közel félszáz tanulóval, budapesti, miskolci és berlini diákokkal lezajlott projekt összegzését nyújtotta a *Fiatalok. Társadalom. Részvétel* című interaktív konferencia 2014 decemberének első hétfőjén, amin az érintett diákok mellett pedagógusok, színházi nevelési szakemberek, civil szervezetek képviselői, újságírók is részt vettek. A három diákcsoport különböző, a helyzetükre és egyéniségükre szabott tevékenységekben vett részt, melyekbe a záró konferencián tekinthettek be az érdeklődők, esetenként saját bőrükön is megtapasztalva, hogy olykor milyen rettenetesen nehéz demokratának maradni. A közös játékok, a városban tett séta, a beszélgetések, a vitaszínház, a moderált viták, de még a viszonylag hagyományos előadások és prezentációk is mintha ugyanazt a kérdést ismételtgették volna: te mit tennél hasonló helyzetben? A továbbiakban a konferencián érintett vagy feldolgozott problémákból a teljesség igénye nélkül szemezgetünk.

A *Hallgatás* című színházi nevelési programot a Szabadiskola első évfolyamának tanulói vezették. Rövid videobejátszás adja meg a felütést: egy osztálykiránduláson eldurvulnak az események, az egyik fiút bántalmazzák és megalázzák részeg osztálytársai, akiket közbeavatkozó tanárunk állít le és küld el aludni. A bármifajta további intézkedés elmaradása önmagában elég bizarr, de az igazi meglepetés csak másnap reggel következik: a tanár szerint az érettségi előtt álló osztálynak az lesz a legjobb, ha mindannyian hallgatnak a kínos incidensről, hiszen többen (köztük a tanár is...) megüthetnék a bokájukat. A továbbiakban a rövid, jó ritmusú és ügyes dramaturgiájú, problémafelvető videoklipek és a csapat tagjai által élőben előadott jelenetek váltakoznak egymással, minden esetben egy olyan ponton megállítva a történet menetét, ahol útelágazáshoz érkezünk, vagyis – a résztvevők bevonásával, a mi véleményünk, reakcióink figyelem-

bevetelével – dönteni kell. A némileg túlnyújtott, a diákok által alapvetően gördülékenyen irányított, a nagy igyekezettől helyenként mégis görcsössé váló játék során olyan témákat érintünk gyors egymásutánban, mint a kollektív felelősség, a szégyenérzet, a csoportdinamika, a társadalmi szerepek, a szülő, a tanár vagy az osztálytársak iránti bizalom kérdése. A részt vevő nézőknek elsősorban a vita, a saját érvek elmondásának lehetőségét kínálja fel a játék, de a történet továbbmesélését segítő, általunk felépített élőképek, praktikus megoldási javaslatok is a hallgatás lehetetlenségéről szólnak.

A második évfolyam budapesti csoportja Tóth Ridoics Máté irányításával a lakhatási szegénység problémájával foglalkozott. Jelentős sajtóvisszhangot kapott az a néhány híján kereken száz, általuk közterületekre kihelyezett plakát, melyek közül pár talán még e sorok megjelenésekor is látható. A csapat tagjaival közösen kidolgozott plakátkampányban két típusú képet láthattunk: az egyiket hófehér háttér előtt hajléktalanok állnak, mellettük a hajléktalanságról szóló rövid, tény-szerű, úgymond, szakértői megállapítások olvashatók, például a tömegszállítások túlzásúfoltságáról, a Családok Átmeneti Otthona rendszerének átláthatatlanságáról vagy annak a döntésnek a következményeiről, miszerint a lakhatáshoz való jog kikerült az alkotmányból. A plakátok másik felén a projektben részt vevő diákok álltak modellt: a tizenéves fiatalokat nagyszüleik, dédnagyszüleik régi ruháiba öltöztetve, fekete-fehérben látjuk, mögöttük és körülöttük lepukkant gyáracsarnok, romos lakóház, tömött szatyrokkal telezsúfolt priccs. A fiatalokat ábrázoló, felrázó erejű képeken lévő feliratokon fiktív élettörténetek, elképzelt sorsok összefoglalása: a felkészülés során hajléktalanokkal és aktivistákkal találkoztak, beszélgettek a diákok. A képekre felírt sztorik nem (így) történtek meg, de akár meg is történhetnének, s ami a legriasztóbb: bármelyikünkkel. A nő, akit férje rendszeresen vert, ám a rendőrök nem tettek semmit, s az asszony szülés után inkább a Családok Átmeneti Otthonába költözött. A férfi, aki a rendszerváltás óta nem tud elhelyezkedni, mert a gyárat, ahol dolgozott, bezárták, ő pedig az utcára került. És így tovább.

A Krétakör igényes vizualitású, precízen átgondolt és magas színvonalon megvalósult plakátkampánya éppen abból nyeri elképesztő erejét, hogy nem engedi meg a társadalomnak azt, hogy a hajléktalanokkal szembeni megszokott stratégiát, vagyis a félrenézést kövesse. A tényt, hogy a plakátok nagy részét a Józsefvárosban helyezték ki, ahol a kormánypárti polgármester a lakhatási szegénységgel kapcsolatos unortodox ötleteivel a médiafigyelem középpontjába került, nyilván sokan eleve provokációnak, kormányellenes propagandának vették, s ez az ártatlan poszterek elleni indulatokban öltött testet: a december legelején történt kihelyezést követő napokban a képek közel felét leszaggatták.

Míg a budapesti csoportban diákönkormányzati képviselők és más csoportokban dolgozó aktivisták, a közélet és az érdekképviselő ügye iránt tehát már eleve érdeklődő fiatalok dolgoztak, a miskolci szabad-

iskolás csapatban olyan diákokat találni, akiknek az esetében a legtöbbször fel sem merül az, hogy saját érdekeiknek bármilyen módon érvényt szerezzenek. A miskolci diákok közel fele roma származású volt, az ő bevonásuk izgalmas távlatokat nyitott: a pesti értelmiség sokszor szűkös perspektívája szokatlan tapasztalatokkal bővült, s a miskolciak prezentációja és a velük folytatott beszélgetések egyben rávilágítottak a leszakadóban lévő vagy már rég leszakadt magyarországi régiókban uralkodó kilátástalanságra. Mert nyilvánvalóan más eszközök kellene ott, ahol valakit a bőrszíne miatt nem engednek be egy szórakozóhelyre, vagy a buszon arra kényszerítik, hogy hátulra üljön, mivel nem „keveredhet” a fehérekkel, esetleg az iskolában azzal szembesül, hogy a roma diákoktól a tanárok másképp kérnek számon, mint a nem romáktól. A látványos fővárosi plakátkampányhoz képest semmisségnek tűnhet, mégis rendkívüli jelentőségűnek tartom, hogy ezek a fiatalok levelet írtak a miskolci polgármesternek, majd hivatala előtt molinókkal demonstráltak azért, mert őszinte meggyőződésük: mindenkinek joga van az otthonhoz.

Az ő csoportjuk a Miskolcon általuk tapasztalt igazságtalanságokkal foglalkozott: interjúkat készítettek, szakértőkkel és döntéshozókkal találkoztak, s a csoport vezetői szituációs játékokkal döbbsentették rá őket arra, hogy ha ők nem állnak ki a saját érdekeikért, akkor később mások akaratát lesznek kénytelenek végrehajtani. A számukra nem csupán egy újsághírt, hanem a rideg valóságot jelentő miskolci települészámolási program és következményei, a lakhatásukat elvesztett emberek lehetőségei, a csoport több tagjának személyes tapasztalatait is bevonó gyermekvédelem, illetve a város környéki falvak elnéptelenedése volt az a négy téma, ami köré az együtt töltött idő rendeződött.

Aki a budapesti és miskolci csoport látásmódja és önkifejezési eszközei közötti kiáltó különbséget esetleg nem észlelte volna, a berlini diákok interaktív társasjátékát látva már egészen biztosan belátta, hogy a viszonylagos földrajzi közelség valójában leírhatatlan távolságokat rejt. A német diákok fellépése, megszólalásai magabiztossága, önkifejezésük színvonala, de még a magyar köznevelési rendszer abszurd elemeire történő rácsodálkozásuk már önmagában is jól mutatta, hogy ők egy számos tekintetben boldogabb rendszer gyermekei (és ezt a benyomást az U18, vagyis a 18 év alatti fiatalokat a politika világába integráló, komoly szövetségi támogatással rendelkező, ma már több százezer [!] középiskolást megmozgató program bemutatása csak megerősítette).

Hogy Berlinben nagyon mások a problémák és a rájuk adható válaszok, azt jól mutatta a német diákok előadása: alaposan kidolgozott választási talk show-val készültek, ahol különböző fiktív pártok képviselői mondhatták el egyes témakörökben a véleményüket, s a jelenlévőknek kellett voksolniuk a nekik tetsző állításokra. A kissé hosszadalmas játék alapvetésként tettelezte a pártokon belüli politizálást mint legfontosabb lehetőséget, ami a magyar fiatalok számára már korántsem ennyire egyértelmű, mint az az egyik moderált beszélgetésen kiderült. A játék végére az is vilá-

gos lett, hogy a nemritkán nevetségesnek ható, utópisztikus szlogenek valódi pártok valódi jelszavainak az abszurdig túlhajtott, karikírozott verziói voltak, ami egyben egyértelműen józanságra intette a hallgatót a pártpolitizálás mindenhatóságával kapcsolatban.

A kétnapos rendezvényt vitaszínházi előadás zárta: a budapesti szabadiskolások közreműködésével megvalósult kétórás, Schilling Árpád koncepciója nyomán készült játék a jelenlegi magyar köznevelési rendszer kapcsán vetett fel éles kérdéseket. A vitaszínházban rövid szituációkat játszanak el a közreműködők: az epizódok végén általában egyértelmű, eldöntendő kérdéseket tesz fel a moderátor, s a közönségnek a teremben aszerint kell helyet választania, illetve változtatnia, hogy hogyan válaszolt a kérdésre, majd érvelni vélt igaza mellett. A nagyon is konkrétnek tűnő, részben vagy egészben a médiából ismerős helyzetek mindegyike könnyedén eloldozható volt az iskolai háttértől, s okosan összegezte a két nap során megfogalmazott tanulságokat a demokráciáról és a szabadságról. Mi a teendő akkor, ha egy osztálynak komoly problémái akadnak a hit- és erkölcsstan tanárával, és amikor osztályfőnökük ezt az iskola vezetésének szavá teszi, akkor az osztályfőnököt egyetlen hétféle alatt eltávolítják az intézményből? Jól teszi-e egy tanár, ha – nem mellesleg az iskola szellemiségével és nevelési elveivel szemben – megtiltja diákjainak, hogy részt vegyenek egy szolidaritási akcióban? Mi a dolga a tanárnak, ha nyilvánvalóan ostobaságokkal telezsúfolt tankönyvből kell tanítania?

Bárki mondhatná ezekre, hogy minden napos esetek, amelyekre nem lehet, mert a rendszer minden elemével azt sugallja, hogy nem szabad jó választ adni. Aki azonban részt vett a kétéves programot lezáró különleges konferencián, az legalább a részt vevő diákokhoz hasonlóan talán megértette, hogy a minket ért igazságtalanságokat nem szabad elintézni egy vállrándítással, hogy be kell fejezni a másik hibáztatását és az egymásra mutogatást, hogy válsághelyzetekben a hallgatásnál kevés nagyobb bűn létezik. És ha ezt a kemény leckét rendesen megtanultuk, akkor talán végre elkezdhetnénk közösen építeni egy másik Magyarországot.

Komjáthy Zsuzsanna

Az Y nem csak egy szám

A NEXTFESZT
KORTÁRSTÁNC-ELŐADÁSÁIRÓL

A szerelem természete (Radioballet)
Schiller Kata felvétele

Bárhogy kezdjük is neki, a NextFeszt roppant fontos esemény. Végre egy rendezvénysorozat, amely az új utakat kereső, fiatal magyar alkotókat tömöríti! De hol is találhatnánk rajta fogást, amin elindulva megragadhatnánk a lényegéből valamennyit? Hiszen az Y generáció munkáit felvonultató fesztivál olyan friss, „furcsa és megmagyarázhatatlan” jelenséget mutat be, amelyről nehezen lehetne kijelentő módon írni. Összefoglalómnak szerencsére nem is az a feladata, hogy ténymegállapításokat tegyen. Természetéből fakadóan ugyan nem tehet mást, többnyire kijelentő módon fogalmaz, célja mindösszesen annyi, hogy kérdéseket tegyen fel. Rákérdezzen a fesztiválon látott öt kortárstánc-előadás hasonlóságaira, különbözőségeire, a koreográfiák ontológiai, esztétikai és politikai törekvéseire.

www.szinhasz.net